

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

s-posti: oikeusministerio@om.fi

Viite: lausuntopyyntö 6.4.2010 (OM 5/41/2009)

Teollis- ja tekijänoikeusasioiden keskittäminen markkinaoikeuteen IPR-tuomioistuintyöryhmän mietintö (OM 28/2010)

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y. kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Markkinaoikeus tekijänoikeusasioiden oikeudenkäyntipaikkana

Teollis- ja tekijänoikeusasioiden keskittäminen markkinaoikeuteen perustuu valtioneuvoston 26.3.2009 tekemään periaatepäätökseen kansallisesta IPR-strategiasta. Sen mukaan oikeuksien tehokkuuden ja selkeyden kannalta tuomioistuinkäsittelyn korkea laatu ja nopeus ovat keskeisessä asemassa. Aineettomien oikeuksien tuomioistuinkäsittelyn keskittämistä koskevissa aiemmissa lausunnoissamme olemme kiinnittäneet huomiota siihen, että tekijänoikeus on lähtökohtaisesti teoksen alkuperäiselle tekijälle, *yksilölle kuuluva oikeus*. Sekä valtioneuvoston IPR-strategiassa että IPR-tuomioistuintyöryhmän mietinnössä (jäljempänä mietintö) oikeussuojan tarvetta, saatavuutta ja kehittämistä on arvioitu ensisijaisesti yritysten näkökulmasta. Muiden etutahojen ja yksittäisten ihmisten tarpeiden erittely on jäänyt vähälle huomiolle. Tätä on pidettävä puutteena, koska tekijänoikeus on yhä enemmän yksilöiden oikeutta oman luovan työnsä tuloksiin erityisesti internetissä. Jotta IPR-järjestelmä olisi tehokas ja oikeudenmukainen myös tulevaisuudessa, tekijänoikeuksiin tulee voida vedota digitaalisissa toimintaympäristöissä silloinkin kun oikeudenhaltijana ei ole esimerkiksi kansainvälinen suuryritys.

On varottava, ettei tekijänoikeusasioiden sijoittaminen Helsingissä sijaitsevaan erityistuomioistuimeen johda yksittäisten tekijöiden tai luovan alan pienyritysten etääntymiseen käytettävissä olevista tekijänoikeuden toimeenpanokeinoista ja siten nosta kynnystä oikeussuojan hakemiseen. Tämä olisi haitallista myös kansallisessa IPR-strategiassa asetetuille tavoitteille. Ihmisten yhdenvertaisuuden oikeudenkäytössä tulee toteutua asuinpaikasta riippumatta. Samoin suomalaisen oikeusvaltion vahvuus, oikeudenkäytön kansanomaisuus ja läheisyys kansalaisyhteiskuntaan, tulee pystyä tekijänoikeusasioissakin edelleen säilyttämään.

Teollis- ja tekijänoikeusasioiden keskittämisen päämääräksi on mietinnössä esitetty immateriaalisten asioiden käsittelyn hajaantuneisuuden vähentäminen, korkeatasoisen asiantuntemuksen kerryttäminen markkinaoikeuteen sekä tehokkuus- ja synergiaetujen saavuttaminen. Jotta nämä tavoitteet voisivat toteutua, tulee mielestämme kiinnittää erityistä huomiota siihen,

- miten tekijänoikeuden ja teollisoikeuksien aineelliset erityispiirteet tukevat toisiaan siten, että ne tosiasiallisesti johtavat synergian ja koherenssin lisääntymiseen
- miten tekijänoikeuksiin liittyvää asiantuntemusta vaalitaan ja kehitetään tilanteessa, jossa lukumääräisesti suurin osa käsiteltävistä asioista liittyy teollisoikeuksiin
- miten yleiseen varallisuus- ja sopimusoikeuteen liittyvän asiantuntemuksen ja ratkaisukemuksen hankkiminen, säilyminen ja kehittyminen turvataan toimintaympäristössä, jolla ei ole suoraa toiminnallista yhteyttä yleisiin tuomioistuimiin.

Lisäksi korostamme sitä mietinnössäkin huomioitua onnistumisen välttämätöntä edellytystä, että markkinaoikeudelle turvataan tehokkaaseen ja ammattitaitoiseen toimintaan tarvittavat henkilö- ja muut resurssit.

Muutoksenhaku markkinaoikeuden ratkaisusta

Mietinnössä on tarkasteltu kolmea vaihtoehtoa muutoksenhaun järjestämiseksi markkinaoikeuden ratkaisuihin:

- 1) valittaminen suoraan korkeimpaan oikeuteen voimassa olevaa valituslupajärjestelmää (OK 30:3) noudattaen
- 2) valittaminen korkeimpaan oikeuteen siten, että valituslupaperusteisiin sisällytetään erityinen immateriaalioikeudellisia riita-asioita koskeva lupaperuste
- 3) valittaminen hovioikeuteen ja edelleen korkeimpaan oikeuteen valituslupajärjestelmää noudattaen.

Pidämme vaihtoehtoja 1 ja 2 käytännössä toteutuskelvottomina. Vaihtoehdon 1 keskeisin ongelma on korkeimman oikeuden rooli ja tehtävä *ennakkopäätöstuomioistuimena*. KKO hylkää yli 90 % sille osoitetuista valituslupahakemuksista. Ennakkopäätösperusteella valituslupa voidaan myöntää vain, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Käytännössä näin painavat perusteet ovat käsillä hyvin harvoin: korkein oikeus on viimeisen kymmenen vuoden aikana antanut vuosittain keskimäärin 1-2 tekijänoikeutta koskevaa päätöstä. Tämä vaihtoehto tarkoittaisi siten markkinaoikeuden päätöksen jäämistä lopulliseksi ratkaisuksi lähes kaikissa jutuissa.

Asianosaisten oikeusturvaodotusten kannalta olisi kohtuutonta, mikäli muutoksenhakumahdollisuus jäisi riippumaan pelkästään asian ennakkotapausarvosta, joka voi määritelmällisestikin koskea vain murto-osaa kaikista oikeusriidoista. Riidanalaisen asian merkitys asianosaiselle saattaa kuitenkin olla hyvin tärkeä, jopa ainutkertainen. Muutoksenhakuoikeus on oikeussuojajärjestelmän keskeinen periaate, jonka myös perustuslain 21 § turvaa. Tätä yksiselitteistä lähtö-

kohtaa tulee kunnioittaa myös immateriaalioikeudellisten asioiden suhteen. Mikäli asianosaiset vapaaehtoisesti haluavat riitansa ratkaisemiseksi turvautua yksiportaiseen prosessiin, on välimiesmenettely useimmiten heidän käytettävissään.

Pidämme yhtä ongelmallisena myös vaihtoehtoa 2. Erityisen immateriaalioikeudellisia asioita koskevan lupaperusteen lisäämisen jälkeenkin muutoksenhaku jäisi lähtökohtaisesti luvanvaraiseksi. Tämäkin vaihtoehto asettaisi immateriaalioikeudelliset asiat eri asemaan muun tyyppiisiin riitoihin verrattuna. Kyse olisi siis vaihtoehtoon 1 verrattuna lähinnä aste-erosta, joka kuitenkin johtaisi tosiasiallisesti samaan lopputulokseen.

Pidämme toteutuskelpoisena ainoastaan vaihtoehtoa 3. Ihmisten yhdenvertaisuus oikeudenhoidossa edellyttää, että mahdollisuudet saattaa asia ylempien oikeuksien tutkittavaksi ovat yhtäläiset eri asioissa. Esimerkiksi hovioikeuksien ensiasteena käsittelemien asioiden määrää on viime vuosina vähennetty siirtämällä ratkaisuvalltaa käräjäoikeuksille. On huomattava, että kyse on ollut asiaryhmistä, joissa muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen on jo lähtökohtaisesti ollut sallittua ilman valituslupaa. Muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten muuttamista koskeneen hallituksen esityksen perusteluissa todettiin, että kansalaisten yhdenvertaisuuden ja tuomioistuinjärjestelmän kannalta tämä on oikeansuuntainen kehitys. Asioiden käsittelyn tulee noudattaa tavallista oikeusastejärjestystä, jollei siitä poikkeamiselle ole erityisiä perusteita (HE 9/2005 vp s. 12). Sellaisia perusteita ei nyt ole käsillä. Myös tekijänoikeuden henkilökohtainen luonne ja suuri merkitys yksittäisten tekijöiden kannalta tukee nykymuotoisen muutoksenhakuoikeuden säilyttämistä.

Helsingissä, toukokuun 11 päivänä 2010

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y.

Katri Sipilä
toimitusjohtaja

Martti Kivistö
edunvalvontajohtaja

Mikä Teosto on?

Teosto on vuonna 1928 perustettu säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestö. Edustamme noin 25 000:ta kotimaista musiikin tekijää ja kustantajaa, ja lisäksi vastavuoroisuussopimusten kautta noin kahta miljoonaa ulkomaista oikeudenhaltijaa. Keräämistämme musiikin esitys- ja tallennuskorvauksista jaoimme vuonna 2009 oikeudenomistajillemme 86,5 %.

Teosto toimii yhdyssiteenä musiikin tekijöiden ja käyttäjien välillä huolehtien siitä, että musiikin käyttäjät saavat luvat musiikin käyttöön ja että oikeudenomistajat saavat korvaukset teostensa käyttämisestä. Oikeuksien hallinnoinnin lisäksi Teosto edistää monin tavoin kansallista kulttuuria. Yhdistyksen aatteelliseen toimintaan kuuluu suomalaisen luovan säveltaiteen edistäminen.